

Trump yönetiminin ABD'nin İsrail Büyükelçiliğini Kudüs'e taşıma kararının siyasî sonuçları

TALHA KÖSE *

A BD Başkanı Donald Trump'ın, ülkesinin İsrail'deki büyükelçiliği Kudüs'e taşıma kararı, Orta Doğu'nun mevcut istikrarsız durumu göz önünde bulundurulduğunda ateşe benzin dökme sorumsuzca bir adım olarak kayda geçti. Trump yönetimi, ABD Kongresinin 1995'de bu doğrultuda almış olduğu kararı uygulamaya sokacağını ilan etti. Bu karar İsrail işgalini meşrulaştıran ve iki devletli çözüm ihtimalini büyük ölçüde ortadan kaldıracak nitelikte bir hamledir. Trump'ın kararı dünya genelinde tepki ile karşılandı ve neredeyse hiç destek bulamadı ancak bu karar kısa vadede kendi iç siyasetlerinde sıkışmış olan Trump ve Netanyahu'yu siyaseten rahatlattı. Trump, kendisi hakkında görevden alma ile neticelenebilecek bir soruşturmanın tehdidi altında. Netanyahu ise özellikle eşini de ilgilendiren bir yolsuzluk soruşturması ile karşı karşıya. Bu hamlenin böylesi kritik bir zamanda gündeme gelmesinin arkasındaki en önemli neden iki liderin iç siyasetteki tıkanmışlıklarıdır. Her iki lider de kendi ülkeleri ve vatandaşlarına kayda değer avantajlar sağlamadılar. Ortaya çıkacak yeni protesto ve şiddet dalgası her iki ülke vatandaşlarının güvenliklerini de tehdit edebilecek niteliktedir. Kudüs gibi üç din açısından da kutsal kabul edilen ve uğruna tarih boyunca savaşlar verilmiş bir şehrin statüsü elbette ABD'nin hele de Trump gibi kendi ülkesinde dahi itibarını yitirmiş bir liderin

kararı ile değiştirilemez. Bu karar, hem uluslararası hukuk hem de insan hakları ve insani değerler açısından sakıncalıdır. Bu kararın siyasî neticeleri ise her iki ülkenin vatandaşları ve müttefiklerine zarar vermektedir. Bölgede yeni bir radikalleşme ve istikrarsızlık dalgasının fitilini ateşlemiştir. ABD, son dönemde PYD gibi terör örgütlerini desteklemek ve silahlandırmak ve ülkelerini siyasî hırsları doğrultusunda istikrarsızlaştıracak liderleri cesaretlendirerek bölge istikrarını olumsuz etkilemektedir. Öte yandan Orta Doğu'da yaşanmakta olan kaos ve iç çatışmalardan en fazla istifade eden İsrail, kendisi açısından görece avantajlı durumu kalıcı bir kazanıma dönüştürmek istemiştir. Bu kararın bu kadar rahat alınmasından şüphesiz bölgenin kendi içerisinde yaşamış olduğu bölünmüşlüğü ve bölge ülkelerinin siyasî ve mezhepsel düzlemde kutuplaşmış olmalarının önemli rolü vardır. Bu karar neticesinde ABD'nin Orta Doğu'yu istikrarsızlaştırıcı konumu daha da pekişecek ve özellikle Suriye İç Savaşı ile bölgede etkisini artırmaya başlayan Rusya'nın bölgedeki ağırlığı artacaktır. ABD'nin tutarsız hamleleri Rusya'nın bölgede hegemonyasını pekiştirmesine ivme kazandıracaktır.

Trump yönetiminin muhtemel neticeleri incelendiğinde ortaya çok karmaşık bir tablo çıkmaktadır. ABD mevcut yönetimi ve daha sonraki başkanlar, bu hamle ile Filistin-İsrail sorununun çözümü konusunda arabuluculuk yapabilme ihtimallerini sona erdirmişlerdir. Trump yönetimi, İsrail içerisinde iki devletli çözüm önerisini reddeden militan kanadın talepleri doğrultusunda hareket etmektedir. Doğu Kudüs'ün dışarıda bırakıldığı bir Filistin devleti yok hükmündedir, zira Filistin sorununun temelinde ve Filistin kimliğinin özünde Kudüs meselesi yatmaktadır. Filistin'in efsane lideri Yaser Arafat'ın 90'lı yıllardaki Oslo Barış sürecinden çekilmesinin ardında yatan en temel konu Kudüs'ün statüsü ile ilgili anlaşmazlıktır. ABD'nin kararı Filistin-İsrail sorununun barışçıl yollardan çözümünü imkânsızlaştırmıştır

çünkü İsrail ile müzakere masasına oturacak hiçbir Filistinli lider Kudüs'ü tamamen dışarıda bırakabilecek bir anlaşmayı onaylamayacaktır. Onaylasa bile Filistin halkı nezdinde bir karşılık bulamayacaktır. Böylesi bir teşvik edici unsurun olmadığı müzakere süreci Filistinli liderler açısından cazip olmayacaktır. Bu anlaşmanın bir diğer sonucu ise meselenin ancak şiddet yolu ile çözülebileceğine inanan aşırılıkçı kesimin kuvvetlenecek olmasıdır. Özellikle Orta Doğu'da son yıllarda mezhep eksenli politikaları nedeni ile İslam devriminden bu yana itibarı ilk kez bu denli zarar gören İran açısından bu hamle kurtarıcı niteliğindedir. İran yeniden direniş eksenli söylemine sarılıp, İsrail ve ABD karşıtı söylemleri ile Müslümanlar arasındaki imajını düzeltmeye çalışacaktır. İran'ın bu çabası ne ölçüde başarılı olur bilinmez ama bölgede İsrail ile son dönemde ittifak görüntüsü veren Arap liderlerinin sessizlikleri, zaten kısıtlı olan siyasî ve toplumsal meşruiyetlerine daha da fazla zarar verecektir. Bu gelişme söz konusu liderlerin önümüzdeki dönemde baskıcı politikalarını devam ettirecekleri anlamına gelebilir. Türkiye böylesi karanlık bir tabloda bu girişime açıktan karşı çıkarak siyasî farkındalık oluşturmak açısından en kayda değer hamleleri yapan aktör konumundadır. Cumhurbaşkanı Erdoğan önde gelen dünya liderleri ve Müslüman ülkelerin liderleri ile yakın temaslar yolu ile önemli diplomatik adımlar atmaktadır. Bu adımlar siyasî bir çıkar beklentisinin ötesinde Türkiye'nin tarihi sorumluluğu ve insani misyonu ile ilgilidir. Türk toplumunun hemen her kesimi Kudüs ve Filistin konusunda ortak tavır gösterebilmiştir. Türkiye bu girişimler nedeni ile özellikle ABD'de çeşitli şekillerde sıkıştırılmaya devam edilecek olsa da Kudüs ve Filistin konusundaki dayanışma ruhu Türk toplumu açısından son derece değerlidir.

* İbn Haldun Üniversitesi Siyaset Bilimi ve Uluslararası İlişkiler Bölüm Başkanı.